

INSTYTUT FILOZOFII

ZAGADNIENIA NA EGZAMIN LICENCJACKI Z FILOZOFII (*ex universa*)

rok akademicki 2022/23

I. Metafizyka

Zagadnienie 1: Metafizyka jako „filozofia pierwsza”. Metafizyka a ontologia. Typy współczesnej metafizyki analitycznej.

Literatura:

W. Stróżewski, *Ontologia* (rozdział I), Kraków 2004.

B. Paż, *Ontologia versus metafizyka? Geneza, rozwój i różne postaci nowożytnej teorii bytu*, „Filo–Sofija” 4 (2011), s. 817-847.

T. Szubka, *Główne typy metafizyki analitycznej*, „Filo–Sofija” 4 (2011), s. 849-864.

Zagadnienie 2: Trzy teorie bytu: Arystoteles, św. Tomasz z Akwinu, Leibniz.

Literatura:

Arystoteles, *Metafizyka*, Warszawa 1983.

Św. Tomasz z Akwinu, *Byt i istota*, Lublin 1994.

G.W. Leibniz, *Monadologia*, Toruń 1991.

Zagadnienie 3: Absolut i byt względny. Podstawowe kryteria różnicy: konieczność – niekonieczność, wieczność – czasowość, nieskończoność – skończoność.

Literatura:

E. Gilson, *Bóg i filozofia*, Warszawa 1982.

E. Morawiec, *Podstawowe zagadnienia metafizyki klasycznej*, Warszawa 1998.

A. B. Stępień, *Wprowadzenie do metafizyki*, Kraków 1964.

Zagadnienie 4: Złożenia bytu i transcendentalne własności bytu.

Literatura:

M. A. Krapiec, *Metafizyka*, Lublin 2004.

W. Stróżewski, *Istnienie i wartość*, Kraków 1981.

A. B. Stępień, *Wprowadzenie do metafizyki*, Kraków 1968.

II. Epistemologia

Zagadnienie 5: Metodologiczna charakterystyka epistemologii

Literatura:

J. Woleński, *Metateoretyczne problemy epistemologii* :

<https://www.diametros.iphils.uj.edu.pl/serwis/pdf/diam6wolenski.pdf?id=8197>

J. Dębowski, *W stronę autonomicznej teorii poznania*, :

<https://www.diametros.iphils.uj.edu.pl/serwis/pdf/diam6f2debowski.pdf>

S. Judycki, *O dzisiejszym stanie epistemologii*:

http://www.kul.pl/files/108/O_dzisiejszym_stanie_epis.pdf

U. Żegleń, *Epistemologia a kognitywistyka*. w: *Przewodnik po epistemologii*, red., Renata Ziemińska, Kraków, Wydawnictwo WAM : 2013, s. . 457-493

Zagadnienie 6: Poznanie; rodzaje poznania, rodzaje świadomości, samowiedza, źródła wiedzy.

Literatura:

A.B. Stępień, *Rodzaje poznania bezpośredniego*: http://dlibra.kul.pl/Content/24256/V-3594_19_01-06.pdf

K. Ajdukiewicz, *Zagadnienia i kierunki filozofii* (kilka wydań) Rozdział o źródłach poznania

J. Dębowski, *O naturze świadomości. Samoświadomość - jej główne odmiany i funkcje*, pdf (wersja online)

M. Walczak, *Natura wiedzy. Charakterystyka z odniesieniem do epistemologii anglosaskiej*, w: S. Janeczek (red.), *Epistemologia*, seria: *Dydaktyka filozofii*, Lublin 2014.

Zagadnienie 7: Współczesne teorie prawdy; pojęcie prawdy w koncepcjach nauki

Literatura:

J. Woleński, *Teorie prawdy w XX wieku*, [w:] tenże, *Epistemologia*, Warszawa 2005, s. 100-141.

S. Judycki, *Prawda i kryterium prawdy: korespondencja, koherencja, praktyka*, „Kwartalnik Filozoficzny” 27 (1999), z. 4, s. 23-45.

S. Judycki, *O klasycznym pojęciu prawdy*, „Roczniki Filozoficzne” 49 (2001), z. 1, s. 25-62.

A. Jonkisz, *Pojęcie prawdy w koncepcjach teorii naukowych*, w: *Postacie prawdy*, red. A. Jonkisz, Katowice 1999.

III. Metodologia nauk i filozofia nauki

Zagadnienie 8.: Język: pojęcie i rodzaje; kategorie, funkcje i wadliwość wyrażen; języki dyscyplin naukowych

Literatura:

Z. Hajduk, *Ogólna metodologia nauk*. Redakcja Wydawnictw KUL, Lublin 2000, s. 9-53, 63-65.

J. Jadacki, *Spór o granice języka. Elementy semiotyki logicznej i metodologii*. Wydawnictwo Naukowe Semper, Warszawa 2001, s. 7-36, 83-133, 147-187.

A. Jonkisz, *Elementy logiki stosowanej*. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Administracji, Bielsko-Biała 2015, s. 17-52.

U. Żegleń, *Wprowadzenie do semiotyki teoretycznej i semiotyki kultury*. Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2000.

Zagadnienie 9.: Dzielenie, definiowanie, stawianie pytań i formułowanie odpowiedzi – rodzaje podziałów, definicji, pytań i odpowiedzi oraz stawiane im wymagania metodologiczne

Literatura:

J. Bremer, *Wprowadzenie do logiki*. Wydawnictwo WAM, Kraków 2004, s. 61-70.

Z. Hajduk, *Ogólna metodologia nauk*. Redakcja Wydawnictw KUL, Lublin 2000, s. 36-38, 44-47, 55-61.

J. Jadacki, *Spór o granice języka. Elementy semiotyki logicznej i metodologii*. Wydawnictwo Naukowe Semper, Warszawa 2001, s. 189-235, 237-235.

A. Jonkisz, *Elementy logiki stosowanej*. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Administracji, Bielsko-Biała 2015, s. 53-79, 123-128.

A. Jonkisz, *Pytania i odpowiedzi. Ujęcie teoriomnogościowe*. Wydawnictwo Naukowe Akademii Ignatianum w Krakowie, Kraków 2020, rozdziały I i VII.

Zagadnienie 10. Uzasadnianie odpowiedzi na drodze doświadczenia, rozumowania, dyskusji – rodzaje i wymagania metodologiczne

Literatura:

J. Bremer, *Wprowadzenie do logiki*. Wydawnictwo WAM, Kraków 2004, s. 168-171, 189-206.

Z. Hajduk, *Ogólna metodologia nauk*. Redakcja Wydawnictw KUL, Lublin 2000, s. 69-95, 134-157.

J. Jadacki, *Spór o granice języka. Elementy semiotyki logicznej i metodologii*. Wydawnictwo Naukowe Semper, Warszawa 2001, s. 255-297.

A. Jonkisz, *Elementy logiki stosowanej*. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Administracji, Bielsko-Biała 2015, s. 129-159.

Zagadnienie 11: Problem realizmu i idealizmu w epistemologii i filozofii nauki.

Literatura:

J. Woleński, *Realizm i antyrealizm*, [w:] tenże, *Epistemologia*, Warszawa 2005, s.464-491.

S. Judycki, *Realizm i idealizm: struktura problemu*, „Analiza i Egzystencja” 9 (2009), s. 7-34.

S. Judycki, *Twardy problem realizmu metafizycznego i współczesny antyrealizm*, „Roczniki Filozoficzne” 57 (2009), nr 1, s. 49-74.

Zagadnienie 12: Współczesne koncepcje rozwoju i postępu naukowego.

Literatura:

A. Chalmers, *Czym jest to, co zwiemy nauką?*, Wrocław 1993.

A. Jonkisz, *Pojęcie postępu według niektórych współczesnych filozofów (K. R. Poppera, T. S. Kuhna, I. Lakatos, L. Laudana, J. D. Sneed)*, „Ruch Filozoficzny”, T. 44, nr 3-4 (1987), s. 286-292.

S. Kamiński, *O rozwoju teorii empirycznej*, [w:] tenże, *Metoda i język*, Lublin 1994, s. 373-384.

Z. Hajduk, *Metodologia nauk przyrodniczych*, Lublin 2002.

IV. Filozofia przyrody ożywionej i nieożywionej

Zagadnienie 13: Filozoficzne i przyrodnicze ujęcia czasu i przestrzeni.

Literatura:

G. Bugajak, J. Kukowski, A. Latawiec, A. Lemańska, D. Ługowska, A. Świeżyński, *Tajemnice natury. Zarys filozofii przyrody*, Wyd. UKSW, Warszawa 2009.

M. Heller, M. Lubański, S. Ślaga, *Zagadnienia filozoficzne nauki współczesnej. Wstęp do filozofii przyrody*, Warszawa 1992 (1997).

M. Heller, T. Pabjan, *Elementy filozofii przyrody*, Copernicus Center Press, Kraków 2014.

Zagadnienie 14: Przyczynowość (szczególnie determinizm i indeterminizm) w filozofii i naukach przyrodniczych.

Literatura:

Bugajak G., J. Kukowski, A. Latawiec, A. Lemańska, D. Ługowska, A. Świeżyński, *Tajemnice natury. Zarys filozofii przyrody*, Wyd. UKSW, Warszawa 2009.

Encyklopedia filozofii przyrody, red. Z.E. Roskal, Wydawnictwo KUL, Lublin 2016.

Zagadnienie 15: Abiogeneza przyrodnicza – jej filozoficzne założenia oraz problemy.

Literatura:

M. Heller, M. Lubański, S. Ślaga, *Zagadnienia filozoficzne nauki współczesnej. Wstęp do filozofii przyrody*, Warszawa 1992 (1997).

M. Wnuk, A. Zykubek, *Pojęcie, natura i geneza życia*, w: *Filozofia przyrody. Dydaktyka filozofii*, red. S. Janeczek, A. Starościc, D. Dąbek, J. Herda, Wydawnictwo KUL, Lublin 2013, s. 71-85.

Encyklopedia filozofii przyrody, red. Z.E. Roskal, Wydawnictwo KUL, Lublin 2016.

V. Filozofia człowieka

Zagadnienie 16: Wyjątkowość człowieka w świecie (geneza człowieka; podobieństwa i różnice człowieka względem świata biologicznego, ludzka świadomość i cielesność).

Literatura:

R. Darowski, *Filozofia człowieka: Zarys problematyki – Antologia tekstów*, Kraków 2008.

R. Ingarden, *Księżeczka o człowieku*, Kraków 2009.

G. Haeffner, *Wprowadzenie do antropologii filozoficznej*, cz. B, Kraków 2006;

Wokół genezy człowieka. Studia i rozprawy, red. P. S. Mazur, Kraków 2013.

R. Spaemann, *Osoby. O różnicy między czymś a kimś*, tłum. J. Merecki SDS, Warszawa 2001.

Zagadnienie 17: Struktura bytowa człowieka (jedność pierwiastka duchowego i materialnego a inne stanowiska; niematerialność i nieśmiertelność duszy ludzkiej).

Literatura:

M. A. Krąpiec, *Ja-człowiek*, Lublin 2005.

P. Mazur, *Zarys podstaw filozofii człowieka*, Kraków 2016.

Zagadnienie 18: Ludzka wolność i świat wartości (natura ludzkiej wolności i jej rodzaje; dobro a dziedziny wartości; rola wartości w urzeczywistnieniu potencjalności człowieka).

Literatura:

Dynamizm - dynamizm ludzki - dynamizm osoby. Studia i rozprawy, red. P. S. Mazur, Kraków 2014.

R. Darowski, *Filozofia człowieka: Zarys problematyki – Antologia tekstów*, Kraków 2008.

J. Tischner, *O człowieku*, Wrocław 2003.

R. Spaemann, *Osoby. O różnicy między czymś a kimś*, tłum. J. Merecki SDS, Warszawa 2001.

Zagadnienie 19: Osoba ludzka (substancja, natura, osoba, osobowość; właściwości osoby ludzkiej, godność osoby oraz wynikające z niej prawa i obowiązki).

Literatura:

P. Mazur, *Zarys podstaw filozofii człowieka*, Kraków 2016.

S. Kowalczyk, *Zarys filozofii człowieka*, Sandomierz 2002.

C. Valverde, *Antropologia filozoficzna*, Poznań 1998.

R. Spaemann, *Osoby. O różnicy między czymś a kimś*, tłum. J. Merecki SDS, Warszawa 2001.

VI. Etyka

Zagadnienie 20: Absolutyzm i relatywizm w etyce (etyka tomistyczna, subiektywizm, utylitaryzm, personalizizm)

Literatura:

T. Ślipko, *Granice życia*, Kraków 1994, s. 351-357.

R. Spaemann, *Szczęścia a życzliwość. Esej o etyce*, Lublin 1997, s. 160-175.

K. Saja, *Etyka normatywna. Między konsekwencjonalizmem a deontologią*, Kraków 2015, s. 65-131, 151-206.

Zagadnienie 21: Sumienie jako ostateczna podmiotowa norma postępowania moralnego

Literatura:

T. Ślipko, *Zarys etyki ogólnej*, Kraków 2004, s. 373-391.

R. Spaemann, *Podstawowe pojęcia moralne*, Lublin 2000, s. 63-84.

J. Górczyca, *Zarys etyki fundamentalnej*, Kraków 2014, s. 144-168.

Zagadnienie 22: Prawo naturalne jako podstawa moralności.

Literatura:

T. Ślipko, *Zarys etyki ogólnej*, Kraków 2004, s. 287-332.

J. Górczyca, *Zarys etyki fundamentalnej*, Kraków 2014, s. 126-143.

J. Finnis, *Prawo naturalne i uprawnienia naturalne*. Warszawa 2001

Zagadnienie 23: Etyczne problemy związane z początkami i końcem ludzkiego życia.

Literatura:

T. Ślipko, *Zarys etyki szczegółowej*, Kraków 2009.

R. Spaemann, *Osoby. O różnicy między czymś a kimś*, Warszawa 2001, s. 291-305.

J. Hołówka, *Etyka w działaniu*, Warszawa 2001

Zagadnienie 24: Podstawowe problemy etyki szczegółowej (stosowanej).

Literatura:

T. Ślipko, *Zarys etyki szczegółowej*, Kraków 2009.

J. Hołówka, *Etyka w działaniu*, Warszawa 2001.

VII. Filozofia społeczna

Zagadnienie 25: Podstawowym zadaniem władzy państwowej jest realizacja dobra wspólnego obywateli, natomiast obywatele mają obowiązek brania czynnego udziału w życiu politycznym i społecznym swego państwa.

Literatura:

J. Höffner, *Chrześcijańska nauka społeczna*, Kraków 1991.

P. Śpiewak, *W stronę wspólnego dobra*, Warszawa 1998.

Cz. Strzeszewski, *Katolicka nauka społeczna*, Lublin 1994.

Zagadnienie 26: Źródłem różnorodnych form życia społecznego oraz odnoszących się do nich wartości i norm moralnych jest osobowa natura bytu ludzkiego.

Literatura:

Jan Paweł II, *Centesimus annus* (wiele wydań).
Cz. Strzeszewski, *Katolicka nauka społeczna*, Lublin 1994.
Sobór Watykański II, *Gaudium et spes* (wiele wydań).

Zagadnienie 27: Koncepcja sprawiedliwości społecznej wypracowana przez katolicką naukę społeczną a koncepcja liberalna, komunitariańska, libertariańska i socjalistyczna.

Literatura:

W. Kymlicka, *Współczesna filozofia polityczna*, Warszawa 2009.
St. Kowalczyk, *Idea sprawiedliwości społecznej a myśl chrześcijańska*, Lublin 1998.
R. Nozick, *Anarchia państwo utopia*, Warszawa 1999.
J. Rawls, *Teoria sprawiedliwości*, Warszawa 1994.
M. Walzer, *Sfery sprawiedliwości. Obrona pluralizmu i równości*, Warszawa 2007.

VIII. Filozofia Boga i religii

Zagadnienie 28: Klasyczna problematyka Boga a kryzys współczesnego myślenia metafizycznego i próby poszukiwania nowej metafizyki.

Literatura:

W. Stróżewski, *Bóg i świat w myśli św. Tomasza z Akwinu oraz Metafizyka jako projekt*, [w:] tenże, *Istnienie i sens*, Kraków 2005, s. 81-132; 358-380.
M. Szulakiewicz, *Poszukiwania metafizyczne* Toruń 2014; rozdz. III: "Bóg dzisiaj – metafizyka w praktyce", s. 125-178.
M. Szulakiewicz, *Dialog i metafizyka. W poszukiwaniu nowej filozofii pierwszej*, Toruń 2006, rozdz. V: "Metafizyka i chrześcijaństwo", s. 178-218.

Zagadnienie 29: Kwestia (nie)pojmovalności absolutnego Boga a interpretacja języka religijnego (dosłowność, symbol/metafora, analogia, teologia apofatyczna).

Literatura:

L. Dupre, *Inny wymiar*, Kraków 1991, rozdz. V: "Symbolizm słów".
P. Sikora, *Logos niepojęty*, Kraków 2010.
P. Tillich, *Istota języka religijnego* [w:] tenże, *Pytanie o Nieuwarunkowane*, Kraków 1994, s. 135-147.
S. Ziemiński SJ, *Teologia naturalna. Filozoficzna problematyka Boga*, Kraków 2008.

Zagadnienie 30: Religia a filozofia. Uwzględnij następujące zagadnienia: religijne źródła filozofii; refleksja jako integralny element zaangażowania religijnego; kwestia wyznaczenia granicy pomiędzy myśleniem religijnym a filozoficznym.

Literatura:

L. Dupre, *Inny wymiar*, Kraków 1991, s. 93-119.
H. Dumery, *Problem Boga w filozofii religii*, Kraków 1994, s. 29-58.
P. Tillich, *Pytanie o Nieuwarunkowane*, Kraków 1994, s. 29-53.

Zagadnienie 31: Doświadczenie religijne a religijna postawa wiary (z uwzględnieniem kwestii: bierne a czynne formy doświadczenia religijnego; wiara religijna jako całoosobowe zaangażowanie a treść wiary; problem określenia ostatecznego przedmiotu wiary; problemy związane z uzasadnianiem wiary).

Literatura:

L. Dupre, *Inny wymiar*, Kraków 1991, s. 17-53.

A. MacIntyre, *Postawa religijna*, [w:] *Fragmenty filozofii analitycznej. Filozofia religii*, red. B. Chwedeńczuk, Warszawa, s. 235-250.

Ch. Taylor, *Oblicza religii dzisiaj*, Kraków 2002, s. 7-27.

H. Dumery, *Problem Boga w filozofii religii*, Kraków 1994, s. 108-130.

J. Hick, *Wiara chrześcijańska w świetle koncepcji „doświadczenia-jako”*, „Znak” 1 (1994), s. 66-80.